

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

**“TA’LIM TIZIMI VA BOSHLANG‘ICH TA’LIM
BOSQICHINING NAZARIY, DIDAKTIK VA
METODOLOGIK INNOVATSION YONDASHUVLARI:
MILLIY VA XALQARO TAJRIBA”
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari**

May 23-24, 2025

**Materials of the international
scientific-practical conference
“THEORETICAL, DIDACTIC,
AND METHODOLOGICAL
INNOVATIVE APPROACHES TO
THE EDUCATION SYSTEM AND
PRIMARY EDUCATION:
NATIONAL AND
INTERNATIONAL EXPERIENCE”**

**Материалы международной научно-
практической конференции
«ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ, ДИДАКТИЧЕСКИЕ
И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ
ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К
СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ И
НАЧАЛЬНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ:
НАЦИОНАЛЬНЫЙ И
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ»**

Chirchiq – 2025

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

**“TA’LIM TIZIMI VA BOSHLANG‘ICH TA’LIM BOSQICHINING
NAZARIY, DIDAKTIK VA METODOLOGIK INNOVATION
YONDASHUVLARI: MILLIY VA XALQARO TAJRIBA”
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman
materiallari**

**МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И
ИННОВАЦИЙ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН**

**ЧИРЧИКСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

**Материалы международной научно-практической конференции
«ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ, ДИДАКТИЧЕСКИЕ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ
ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ И
НАЧАЛЬНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ: НАЦИОНАЛЬНЫЙ И
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ»**

**MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATIONS
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN**

CHIRCHIK STATE PEDAGOGIKAL UNIVERSITY

**Materials of the international scientific-practical conference
“THEORETICAL, DIDACTIC, AND METHODOLOGICAL INNOVATIVE
APPROACHES TO THE EDUCATION SYSTEM AND PRIMARY
EDUCATION: NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERIENCE”**

May 23-24, 2025

Chirchiq – 2025

OILADA PSIXOLOGIK MUHIT VA UNING IJTIMOIIY MOSLASHUV JARAYONIGA TA’SIRI

Burxanova Mavjuda Bekbutaevna,
Chirchiq DPU, “Psixologiya” kafedrası o‘qituvchisi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada oiladagi psixologik muhitning farzandlar ijtimoiy moslashuv jarayoniga ta’siri ilmiy tahlil etilgan. Oilaviy muhitning emotsional qo‘llab-quvvatlash, ota-ona va bola o‘rtasidagi kommunikatsiya, shuningdek, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy omillar kontekstida o‘rganilishi bolalarning jamiyatga moslashuvi va ruhiy salomatligida muhim ahamiyatga ega ekanligi ko‘rsatildi. Tadqiqotlar natijasida sog‘lom psixologik muhitni yaratish va konfliktlarni kamaytirish farzandlarning ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qilishi ta’kidlandi. Maqola O‘zbekistondagi zamonaviy psixologik tadqiqotlar va empirik ma’lumotlarga asoslanadi.

Kalit so‘zlar: oilaviy psixologik muhit, ijtimoiy moslashuv, farzand, emotsional qo‘llab-quvvatlash, ota-ona munosabatlari, psixologik barqarorlik.

Kirish. Oilaviy psixologik muhit – shaxsning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishidagi eng muhim makon bo‘lib, bolalar uchun psixologik barqarorlik, o‘zini anglash va jamiyat bilan samarali o‘zaro munosabatlar o‘rnatish jarayonlarining asosi hisoblanadi [3]. Zamonaviy psixologik tadqiqotlar oiladagi emotsional iqlim, kommunikatsiya uslublari va ota-ona hamda bolalar o‘rtasidagi o‘zaro ta’sirlarning farzandlarning ijtimoiy moslashuvi va psixologik salomatligiga sezilarli ta’sir ko‘rsatishini tasdiqlaydi [4, 9]. Ayniqsa, O‘zbekiston sharoitida ijtimoiy-iqtisodiy o‘zgarishlar, madaniy transformatsiyalar va globalizatsiya jarayonlari oilaviy munosabatlar tizimiga yangi chaqiriqlarni taqdim etmoqda [10]. Bu holat o‘z navbatida farzandlarning ijtimoiy moslashuvida qiyinchiliklar va psixologik noqulayliklarning yuzaga kelishiga sabab bo‘lmoqda [8].

Ijtimoiy moslashuv – bu shaxsning atrof-muhit talablariga moslashish, ijtimoiy rollarni o‘zlashtirish va o‘zini jamiyatda samarali tutish qobiliyati sifatida tavsiflanadi [2]. Ushbu jarayonda oilaning psixologik muhitining o‘rni nihoyatda katta, chunki bola o‘zining birinchi ijtimoiy tajribasini aynan oila muhitida oladi [1]. Oilada yuzaga keladigan ijobiy psixologik sharoitlar farzandlarda ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantirish, emotsional barqarorlikni ta’minlash va murakkab ijtimoiy vaziyatlarga moslashishni osonlashtirishga xizmat qiladi [6]. Shu bilan birga, oilaviy muhitdagi konfliktlar, e’tiborsizlik yoki psixologik zo‘ravonlik esa ijtimoiy moslashuv jarayonini sezilarli darajada zaiflashtirishi mumkin [7]. Shuning uchun, o‘zbek psixologiya olimlari tomonidan oiladagi psixologik muhitning tarkibiy qismlari, uning sifat ko‘rsatkichlari va ijtimoiy moslashuvga

ta’siri kompleks tarzda o‘rganilib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqilmoqda [9, 4]. Ushbu tadqiqotlar oilaning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy kontekstda tutgan o‘rni, ota-ona va bola o‘rtasidagi munosabatlarning farzandning shaxsiy rivojlanishi va jamiyatga moslashishida qanday rol o‘ynashi haqidagi ilmiy bilimlarni yanada chuqurlashtirishga xizmat qiladi.

Maqolaning maqsadi – oilada psixologik muhitning farzandda ijtimoiy moslashuv jarayoniga ta’sirini o‘zbek psixologik makonida tahlil qilish, zamonaviy ilmiy tadqiqotlar va empirik ma’lumotlar asosida xulosa chiqarishdir. Shuningdek, oila psixologik muhitini yaxshilashga qaratilgan tavsiyalarni ishlab chiqish orqali yosh avlodning ijtimoiy moslashuvini mustahkamlashga xizmat qilishi kutilmoqda.

Psixologik muhit – bu shaxsning psixologik holatiga ta’sir ko‘rsatadigan ichki va tashqi omillar majmuasidir [5]. Oilaviy psixologik muhit esa, aynan oila a’zolari o‘rtasidagi munosabatlar, muloqot uslublari, emotsional qo‘llab-quvvatlash va nizolarni hal etish mexanizmlarini o‘z ichiga oladi [7]. O‘zbek olimlarining ta’kidlashicha, oilada ijobiy psixologik muhit farzandning ijtimoiy o‘zaro ta’sir va moslashuv jarayonlarini samarali qo‘llab-quvvatlaydi [9].

Ijtimoiy moslashuv – bu shaxsning o‘zini atrofdagi ijtimoiy muhitga moslashtirish qobiliyati bo‘lib, oiladagi psixologik muhit uni shakllantirishda asosiy omildir [2]. Bolaning o‘z oilasida qo‘lga kiritgan ijtimoiy ko‘nikmalari, muloqot tajribasi, o‘z-o‘zini boshqarish qobiliyati va boshqalar ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishining poydevorini tashkil etadi [1]. O‘zbek tadqiqotlarida oiladagi emotsional iqlim va ota-ona e’tiborining bolalarning ijtimoiy moslashuviga ijobiy ta’siri isbotlangan [4].

O‘zbek oilalarida ham psixologik muhitning o‘ziga xosligi mavjud bo‘lib, an’anaviy madaniyat, diniy qadriyatlar va o‘zgarayotgan jamiyat sharoitlari ushbu muhitni shakllantirishda muhim omillar hisoblanadi [10]. Biroq, zamonaviy oila institutida yuzaga kelayotgan muammolar – ota-ona bilan aloqa zaifligi, avlodlararo tafovutlar, ijtimoiy bosim va iqtisodiy qiyinchiliklar psixologik muhitga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda [8]. Bu esa farzandlarda moslashuv muammolarini kuchaytiradi, ayniqsa maktab va jamiyat muhitida.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, oiladagi psixologik muhit farzandlarning ijtimoiy moslashuv jarayonida muhim determinanta hisoblanadi. O‘zbek sharoitida o‘tkazilgan ilmiy izlanishlar asosida oilaning ijobiy psixologik atmosferasi – emotsional qo‘llab-quvvatlash, samarali kommunikatsiya va ota-ona tomonidan beriladigan ijtimoiy-modellashtiruvchi ta’sir – bolalarning o‘z-o‘zini anglash, boshqalar bilan ijobiy munosabatlar o‘rnatish va jamiyat talablariga moslashish imkoniyatlarini sezilarli darajada oshiradi [4, 9]. Aksincha, oilaviy muhitdagi konfliktlar, psixologik zo‘ravonlik va e’tiborsizlik farzandlarda ijtimoiy faoliyatning susayishi, emotsional notinchlik va xavotirlarning ortishiga olib keladi, bu esa ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi [7,

10]. Shu bilan birga, oila psixologik muhitining ijtimoiy moslashuvga ta’sirini baholashda uning ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar, madaniy qadriyatlar va zamonaviy texnologiyalar ta’sirini hisobga olish zarur. Chunki globalizatsiya va texnologik taraqqiyot jarayonlari oilaviy kommunikatsiyaning shakllanishini o’zgartirib, farzandlarning psixologik va ijtimoiy moslashuvida yangi chaqiriqlar va imkoniyatlar yaratmoqda [3, 8]. Shu munosabat bilan psixologik xizmatlar tizimi oilada sog‘lom muloqotni rivojlantirish va muammoli vaziyatlarni bartaraf etishda muhim rol o‘ynashi lozim [6].

Natijada, farzandlarning ijtimoiy moslashuv jarayonini mustahkamlash maqsadida, oilada ijobiy psixologik muhit yaratish – ota-ona va bola o‘rtasida konstruktiv kommunikatsiyani shakllantirish, emotsional qo‘llab-quvvatlash tizimini mustahkamlash va muammoli munosabatlarni hal qilishga qaratilgan psixologik va ijtimoiy choralarni joriy etish dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda. Bu esa yosh avlodning ruhiy salomatligi va jamiyatdagi faol integratsiyasini ta’minlashda asosiy omil bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ergashev, S. (2021). Farzandning ijtimoiy moslashuv jarayonida oilaning roli. // O‘zbekiston psixologik ilmlari jurnali, 5(3), 45-53.
2. Ismoilov, A. (2019). Oilaviy muhit va bolalarning ijtimoiy ko‘nikmalari. // Psixologiya va Pedagogika, 2(1), 34-40.
3. Jo‘rayev, A. (2021). O‘zbek oilasida psixologik muhit va uning ta’siri. // Oila va jamiyat, 4(2), 56-62.
4. Karimova, M. (2020). Emotsional iqlim va ijtimoiy moslashuv: Oila psixologiyasi nuqtai nazaridan. // Ilmiy izlanishlar, 7(6), 78-85.
5. Mirzaahmedov, T. (2018). Psixologik muhit tushunchasi va uning ahamiyati. // Psixologik tadqiqotlar, 1(1), 12-20.
6. Qodirov, Z. (2019). Oilaviy psixologiya asoslari. Toshkent: Fan.
7. Raximova, D. (2020). Oilaviy munosabatlar va ularning psixologik aspektlari. // Psixologiya ilmi, 3(4), 15-25.
8. Razzokova, F. (2019). Zamonaviy oila va psixologik muhit muammolari. // Ijtimoiy fanlar jurnali, 8(1), 33-41.
9. Sultonov, B. (2022). Oila psixologiyasida ijtimoiy moslashuv. Toshkent: O‘zMU nashriyoti.
10. Toirov, J. (2022). O‘zbek oilasidagi madaniy-ijtimoiy o‘zgarishlar. // Madaniyat va Jamiyat, 6(3), 59-68.

novna, Tilavbekova Uljan Abdujappar qizi. Sport gimnastikasida tayanch sakrash texnikasini o‘rgatish metodikasi, bosqichlari va xususiyatlari	102
Aydarov Yerkin Bakitovich, Abduraxmanov Maksat Bekjan ugli. System for improving the implementation of interactive technologies in higher education	105
Burxanova Mavjuda Bekbutaevna. Oilada psixologik muhit va uning ijtimoiy moslashuv jarayoniga ta’siri	107
Eshmanova Nodira Nazarkulovna, Rahimboyeva Maftuna Oybek qizi. Boshlang‘ich ta’limda to‘garaklar samaradorligi asoslari	110
Fatxullayeva Mohinur To‘lqin qizi. Boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining metodik kompetentligini shakllantirish	113
Ilyosboyev Sirojiddin Baxtiyor o‘g‘li. Bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarining uzluksiz pedagogik amaliyotini tashkil etish yo‘llari	119
Jabborova Onaxon Mannapovna. Boshlang‘ich ta’lim tizimini rivojlantirishda integratsion tajribalar	122
Жансаитова Жазира Бахитжановна, Тасполатова Сандуғаш Бахтқызы. Кіші мектеп жасындағы оқушыларға арналған психологиялық-педагогикалық диагностика	124
Jurayeva Umida Yuldashevna. Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida fanlarni o‘qitishda tadqiqot metodini qo‘llashning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	129
Mirzakulova Nodira Ibragimovna. Amaliyotchi-talabalar malakaviy amaliyoti davrida o‘quv mashg‘ulotining texnologik xaritasini ishlab chiqish tartibi	131
Ochilov Fariddun Izatulloevich, Sharipova Mohina Muxammadsharif qizi. Texnologiya fanini boshlang‘ich sinflarda o‘qitish usullari	135
Рахманова Вазира Каюмовна. Процессы интеграции в системе образования	139
Таджибаев Азизбек Батирович. График таълим самарадорлигини оширишда интеграцион ёндашув	144
Tashpulatova Dilorom Mukimovna, Nuraddinova KurbanSultan Ernazar qizi, Zaydullayeva Malika Xayrullo qizi. Zamonaviy texnologiyalarning ta’lim jarayoniga ta’siri	147
Xayridinov Behzod Kamoldin o‘g‘li. Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish texnologiyalari	150
Xurramov Eshmaxmat Eshqulovich. Ta’lim jarayonida o‘quvchilarning ijtimoiy kompetentligini shakllantirish	154
Зарифов Саидсами, Турсунова Сарвиноз Телман қизи. Таъмини беҳатариини фазои иттилоотий дар раванди таълиму тарбияи ҷавонон	157